

Hur man i en svensk kontext kan skapa en engelsk *cottage garden* med rimlig skötsel

**How in the Swedish context you can create an English cottage
garden with low maintenance**

Sriphrae Mårtensson

Självständigt arbete • 15 hp
Trädgårdsingenjör: design – kandidatprogram
Alnarp 2016

Hur man i en svensk kontext kan skapa en engelsk *cottage garden* med rimlig skötsel

How in the Swedish context you can create an English cottage garden with low maintenance

Författare: Sriphrae Mårtensson

Handledare: Anders Folkesson SLU, Institutionen för Landskapsarkitektur, planering och förvaltning.

Examinator: Karin Svensson, SLU, Institutionen för Landskapsarkitektur, planering och förvaltning.

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Kandidatarbete i trädgårdsdesign

Kurskod: EX0798

Program/utbildning: Trädgårdsingenjör: design – kandidatprogram

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2016

Omslagsbild: Illustration av Sriphrae Mårtensson

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: *Cottage garden*, ståndort, skötlextensiv

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Förord

Stort tack till Anders Folkesson för handledning och vägledning i mitt kandidatarbete.

Sammanfattning

Min passion för engelska trädgårdar ledde fram till att jag ville skapa en egen trädgård hemma i Mellan-Grevie. Uppdraget för detta projekt blev att skapa en slags engelsk-inspirerad trädgård med anpassning till den tänkta platsen. Men de engelska trädgårdarna är ofta skötselintensiva, därför blev utmaningen även att ta reda på hur man kan skapa en trädgård med engelsk stil samtidigt som den har en rimlig skötselnivå. Arbetsprocessen blev att ta reda på vad som karaktäriserar en engelsk *cottage garden* eftersom just denna typ av engelsk trädgård är mer passande till min lilla trädgård än de pampiga och kända trädgårdar som jag besökte under en englandsresa våren 2015. En litteraturstudie genomfördes kring företeelserna *cottage garden*, ståndort och växtanpassning ur ett skötselperspektiv, naturliga planteringar, stress - och störningsfaktorer samt växternas överlevnadsstrategier. Interjuver med personer som har skapat *cottage gardens* i Sverige har genomförts, men även fastighetens tidigare ägare har intervjuats för att få mer klarhet om min trädgårds historia.

Efter att ha genomfört projektet har jag nått slutsatsen att det går att skapa en engelsk trädgård i *cottage garden*-stil med rimlig skötsel om man arbetar med växtanpassning till den aktuella ståndorten. Skötselinsatserna kan också minskas genom planteringar som efterliknar det naturliga växtsamhället, där dynamik mellan arter är tillåten, samt genom att undvika användning av dominanta arter i planteringarna. Stress -och störningsfaktorer var tänkt att användas som metod för att begränsa tillväxt av ogräs, men efter en jordanalys av platsen som visar hur bra jorden var togs beslutet att inte använda metoden i detta projekt. Med CSR-teorin kan man komponera planteringar med växter som har liknande strategier för att de inte skall konkurrera ut varandra. På så sätt kan man få den tänkta designen i växtbädden att hålla längre och kräva mindre skötsel. En skötselbeskrivning och en bra vägledning för att kunna hantera och bevara den tänkta designen över tid är nödvändig.

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syftet	1
1.3 Metod, material och avgränsning	1-2
2 Teoretisk underbyggnad	3
2.1 Om Engelsk <i>cottage garden</i>	3-4
2.2 Ståndort och dess betydelse faktorer för växter	5-6
2.3 CSR-teorin och växternas sätt att överleva	6-7
2.4 Växtkomposition ur ett skötselperspektiv	7
2.4.1 Att arbeta med eller mot naturen	7-9
3 Arbetsprocess	9
3.1 Platsanalys	10-12
3.2 Platsens historia	13-14
3.3 Ståndsörsanalys	14-15
3.4 Övervägande	15-16
3.5 Koncept	17
3.6 Illustrationsplan samt beskrivning av designförslag	18-19
3.7 Nyskapade växtbäddar	19
3.8 Växtkomposition med hänsyn till skötselperspektiv	19
3.9 Skötsel beskrivning	20
4 Diskussion	20-21
5 Slutsats	22
6 Källförteckning	22-23

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Min passion för den engelska trädgården har ökat sedan ett studiebesök under kursen 'Utomhusträdgårdens material och design' som pågick under våren 2015. Längtan att få uppleva de engelska trädgårdarna igen har blivit så stark att jag gärna vill skapa något liknande själv. Jag älskar upplevelsen av stora "borders", slingrande gångar, olika rum med häckar och formklippta idegranar som står mitt i oklippt gräs, blommor som blommar från tidigt vår till sen höst, blandningen mellan perenner, buskar och lökar i samma rabatt och färgscheman i olika rabatter i Gertrude Jekylls anda. Sinnebilderna av den engelska trädgården är för mig Great Dixter, en av de kända engelska trädgårdarna i England. Och det är även här som jag har fått inspiration till att skapa något liknande i min egen trädgård hemma i Mellan-Grevie. Tyvärr så skulle en trädgård som den på Great Dixter förmodligen inte göra sig särskilt bra i min lilla trädgård som ligger i anslutning till en äldre skånelänga och jag har därför valt att rikta in mig på att söka inspiration i den engelska *cottage garden* eftersom detta är mer passande för ändamålet. En del av studien utgörs av en genomgång av den engelska *cottage*-trädgården. Engelska trädgårdar är tyvärr skötselintensiva, mycket arbete ligger bakom dem. De innebär ofta en stor insats av skötselarbete exempelvis gödsling, bevattning, mycket klippning av blommor och häckar och mycket arbete vid årliga planteringar. Viljan att trots detta skapa en engelsk trädgård gav mig följande frågeställningar:

- Hur kan man gestalta en engelsk trädgård med mindre skötselarbete?
- Vad karaktäriserar en engelsk *cottage garden*?

1.2 Syftet

Syftet med mitt arbete är att undersöka hur man skapar en vacker engelsk trädgård anpassad till ett skånskt sammanhang och till dagens situation där skötseln måste ligga på en rimlig nivå. I studien ligger fokus på att ta fram ett gestaltungsförslag som visar hur en engelsk trädgård kan göras mer skötlextensiv och hur man kan skapa långsiktigt hållbara planteringar i trädgården utan att den fantastiska känslan och upplevelsen hos de engelska förebilderna går förlorad.

1.3 Metod, material och avgränsningar

Den största delen av arbetet utgörs av ett gestaltungsförslag för min egen trädgård i Mellan-Grevie med inspiration av traditionella *cottage gardens*. Jag har valt att avgränsa mig genom att fokusera på hur skapandet av en engelsk *cottage garden* kan åstadkommas med mindre skötselkrävande arbete samt hur en hållbar plantering fungerar. Jag har valt att inte fokusera så mycket på historien om engelska trädgården generellt, utan har valt att fokusera enbart på *cottage garden* och dess uppbyggnad.

Som metod för att kunna utföra mitt projekt har jag använt mig av litteraturstudier i form av böcker, tidskrifter, artiklar och plantskolekataloger. Intervjuer av personer som är yrkesverksamma inom trädgårdsnäring och som har kunskap och erfarenhet inom den engelska trädgården har gjorts, exempelvis skapande av en visningsträdgård på Österlen kallad "Den engelska trädgården". Arbetet innehåller även en jordanalys samt en analys av den befintliga platsen; min egen trädgård.

2 Teoretisk underbyggnad

2.1 Om engelska *cottage garden*

Figur 1. Perennrabatt på Great Dixter i Northiam, East Sussex, England. Foto: Sriphrae Mårtensson.

Cottage garden var ett okänt begrepp fram till mitten av 1800-talet då Gertrude Jekyll började intressera sig för de fattigas små trädgårdar på landsbygden. Därifrån hämtade hon sin inspiration till de större trädgårdarna hon ritade. Sedan dess har intresset för den ursprungliga *cottage garden* lett till en utveckling inom trädgårdskonsten. Det blev populärt bland välbeställda personer att hämta sin inspiration därifrån till sina stora trädgårdar. Det finns inte så mycket skrivet om historien till de tidiga *cottage gardens*. Orsaken kan vara att under perioden runt 1600-talet och ända fram till 1700-talet var det ovanligt att någon ville skriva eller nedteckna något om de fattiga och deras trädgårdar (Hyams, Edward & Smith, Edwin 1970, s.1).

Begreppet ”*cottage garden*” syftar på de ursprungliga små traditionella trädgårdarna som låg i anslutning till lantgårdar och lantliga småhus i England. Det är en okonstlad trädgård med gamla inhemska växter och grusgångar som kantas av perenna växter. Trädgården omges av en mur, en häck eller ett staket och ofta innehåller den några lövträd. Ibland kan det även förekomma klippta buskar i form av djur eller geometriska former, så kallade topiarier, men gräsmattor förekommer sällan. Själva hjärtat av trädgården är det omhuldade grönsakslandet och fruktträden. Trädgården var i högsta grad bidragande till ekonomin under självhushållets dagar. Här blandade man medeltida nyttoväxter med prydnadsväxter och fruktträd. I slutet av 1800-talet fördes stilen av *cottage garden* vidare genom Art and Crafts-rörelsen i England. Engelska trädgårdskonstnärerna såsom Gertrude Jekyll, William Robinson och något senare även Vita Sackville West var inspirerade av trädgårdsstilen *cottage garden*. Sissinghurst i England, en av 1900-talets mest poetiska trädgårdskapelser, anlades av Vita Sackville West tillsammans med hennes man Harold

Nicolson.(Dunér, 2001 s.64-66). En del av Sissinghurst har inspirerats av *cottage garden* då det finns en stuga men i övrigt är anläggningen ingen bra representant för stilen då den inte är så okonstlad som en vanlig *cottage garden* skall vara (Janeblad 2010, s. 17).

Figur 2. The South cottage, Sissinghurst, Sydöstra England, Foto: Sriphrae Mårtensson, 2015-05-17.

Som Edward Hyams skrev i boken ”English *Cottage gardens*” fann man olika växter i de gamla traditionella *cottage garden* såsom betor, rädisor, lök, grönkål, fänkål, salat, gladiolus, iris, lilja, körsbär, persika, päron och plommon (Hyams, Edward & Smith, Edwin 1970, s.3).

Jag har intervjuat Maria Nilsson och Anette Cato som har erfarenhet av *cottage garden*, då de skapat en visnings trädgård ’Den engelska trädgården’ på Österlen som de också har uppmärksammats för. Enligt Maria och Anette karaktäriseras en *cottage garden* av att man i planteringarna blandar växter ”hej vilt” och odlar allt som man önskar sig, perenner, annueller, grönsaker, bärbuskar och fruktträd. I sin anläggning har de låtit alla färger mötas i rummet. Bärbuskar och fruktträd blandas med prydnadsbuskar men just grönsaker har de valt att inte ta med. Trädgården är inramad av kastanjestaket (Nilsson & Cato 2016, mail konversation).

På frågor angående skötsel beskriver de att det krävs mycket jobb och kärlek om man vill behålla det vackra utseendet som är typiskt för engelska trädgårdar. För att hålla ogräset i schack använder de sig av skötselstrategin ”lite men ofta”. Det innebär översyn varje vecka genom att klippa av allt överblommat och rensa ogräs. Under vår och höstsäsong krävs en större insats med nedklippning och beskärning. För att de valda växterna skall trivas blandar de kompostjord i växtbäddarna och under sommarmånaderna krävs bevattning som tar mycket tid. Växtval görs främst med tanke att dessa ska passa in utseendemässigt (Nilsson & Cato 2016, mail konversation).

2.2 Ståndort och dess betydelse faktorer för växter

För att få en lyckad växtanvändning måste man förstå växtens förutsättningar och hur den uppträder i naturliga vegetationssystem. (Wahlsteen 2004, s. 8). Därför är det viktigt att man förstår vad ordet ståndort innebär och hur den verkligen påverkar en växts överlevnad och utveckling. De faktorer som tillsammans utgör ståndorten, definierar platsen och som bör beaktas vid val av växter listas nedan.

Värme – När temperaturen sjunker försvagas den biologiska aktiviteten. En avtagande tillväxt för växterna blir resultatet då deras cellulära funktioner som krävs för fotosyntes saktar ner. För stadsmiljöer och gatumiljöer är värmegynnande växter en stor tillgång, där många nordliga arter stressas av sommarens ofta intensiva hetta. Dessa växter har även betydelse för trädgårdar med mycket hårdgjorda ytor där värme ackumuleras under sommaren.

Ljus – Platsens ljusstillgång kan delas in i tre klasser: sol, halvskugga och skugga.

- Soligt läge innebär att platsen får ta del av solljuset från tidig morgon till skymning. Mitt på dagen är platsen starkt påverkad av solen. Dock kan det bli en liten fördröjning på morgon och kväll eftersom vegetationen runt omkring samt byggnader kan skugga under en kort tid.
- Halvskugga innebär att platsen skuggas delvis, särskilt under dagens varmaste timmar då solen är som starkast. Det kan vara byggnader eller annan vegetation som skuggar platsen.
- Skuggigt läge innebär att platsen befinner sig i skugga hela dagen och inte får något direkt soljus på sig.

Markegenskaper – Markens sammansättning och egenskaper är avgörande för jordens förmåga att hålla näring och vatten samt dess pH. De fyra klasserna torrt, friskt, fuktigt och blött beskriver markens förmåga att hålla vatten.

- Torr jord är ofta näringsfattig då den har svårt att hålla vatten och näring. Den består ofta av grov morän eller sand och har väldigt liten del av de finaste fraktionerna. En del växter, som anpassat sig till den kärva miljön, utvecklas bra på magra och torra växtplatser medan andra växter som föredrar godare jord inte växer till. Genom att utnyttja detta är det möjligt att etablera en skötselintensiv växtbädd.
- Torr men ändå näringsrik jord finner man i tunna lager på kalkbergrund i naturen. I vår närhet kan man i städer byta ut jorden i exempelvis rondeller, refuger och mittremsor mot kalkkross eller ren sand.
- Frisk jord karaktäriseras i naturen av bland-, gran-, bokskog samt åker och gräsdominerande friskängar. Växterna som trivs och utvecklas här tål inte långa perioder av ständig fukt eller torka. Här finns den fuktighet i jorden som gör att de trivs.
- Näringsrika jordar behöver ingen tillsats av gödning då de har förmågan att ändå hålla näringen på hög nivå. Dessa jordar är neutrala eller alkaliska (basiska) och där trivs de vanligaste trädgårdsväxterna utmärkt.

- Näringsfattig jord innebär neutrala sandjordar och jordar med låg pH (surt). Jorden har ofta låg mullhalt och kan därför inte binda näring. Jorden kan också vara så sur att näringsämnen inte blir tillgängliga för växterna (Wahlsteen & Lorentzon 2013, s. 14-19).

2.3 CSR-teorin och växternas sätt att överleva

Med tiden har växter utvecklat olika sätt för att överleva beroende på näring, vatten och ljus. Det är viktigt att känna till hur växterna beter sig i sina naturliga miljöer för att kunna behålla mångfald och biodiversitet i en plantering. Att undvika användning av dominanta arter är en viktig metod för att få en lyckad plantering. De dominanta arterna breder ut sig via rötter, fröspredning och bladmassa. Med tiden erövrar dem platsen och konkurrerar ut andra arter. Dessa kallas även för konkurrenståliga arter och finns ofta på näringsrika platser. Men de kan förlora sin förmåga att konkurrera om begränsade faktorer uppstår eller tillsätts. Därför är det viktigt att förstå vilka faktorer som påverkar konkurrensförmågan och vilka arter som kan klara sig med mindre resurser. För att begränsa utbredning av dominanta arter kan man använda sig av olika stress- och störningsfaktorer. Begreppet stress innebär det som påverkar växtens tillväxt och biomassa. Olika stressfaktorer kan vara låg eller hög temperatur, mycket skugga, torka eller begränsad näringstillgång. Faktorer som verkar störande på växten är olika typer av yttre fysisk påverkan såsom betes- och trampskador eller om man mekaniskt bearbetar växterna (Dunnet & Hitchmough 2004, s.97-114).

Man delar in växterna i tre grupper där varje grupp av växter har sin egen strategi för att överleva och föröka sig enligt *Grime's Plant Strategy Theory*. (Dunnet & Hitchmough 2004, s.102-104). Dessa tre grupper kallas CSR- strategier där man placerar in växter efter den strategi de skaffat sig utifrån de miljöer de anpassats till. Växter som är typiska för C-strategin karaktäriseras av liten påverkan av stress och störningsfaktorer, de kan växa relativt ostört. I norra Europa exempelvis mjölke (Chamerion angustifolium) och kirskål (Aegopodium podagraria) medan t.ex. vitlysing (Lysimachia clethroides) och ormrot (Bistorta officinalis) finns i vanligt odlade arter i trädgårdssammanhang. Generellt är dessa arter snabba på att ta tillvara på platsens resurser och erövrar platsen och dess näring. Med S-strategier menar man stresståliga arter. Dessa arter kan hushålla med sina tillgångar, kräver inte så mycket näring, men växer långsammare. De karaktäriseras av små blad och tät behåring mot torka. Dessa arter kan också förbli vintergröna för att utnyttja solljuset och på så vis konkurrera ut andra växter. Exempel på arter som använder sig av S-strategin är geofyter såsom stämplök (Allium cristophii) och bågarkrokus (Crocus chrysanthemum). Miljöerna i R-strategin utsätts ofta för förändringar och fysiska påfrestningar vilket gör att arterna är väldigt störningståliga. Deras strategi innebär snabb tillväxt och fröspredning, vilket resulterar i att de återhämtar sig snabbt efter störning. Vissa har istället utvecklat djupa rötter eller låga bladrosetter som gör att de kan undvika störning som återkommande klippning på slåtterängar eller sandstränder där jorden lätt förflyttas. Exempel på arter från dessa miljöer är bland annat strandkål (Crambe maritima) och jättekungsljus (Verbascum olympicum). Det är bra att känna till indelningen av dessa tre strategier för att kunna bevara den tänkta designen i en plantering. Vägledningen är framförallt bra på två sätt. Man skall välja växter med liknande strategi till den ståndorten man skall komponera då detta har en

direktkoppling till skötseln där växterna inte konkurrerar ut varandra. Det innebär att skötselarbetet kan planeras och förutses (Dunnett & Hitchmough 2004, s.105).

2.4 Växtkomposition ur ett skötselperspektiv

2.4.1 Att arbeta med eller mot naturen

För att skapa ekologiska planteringar är det viktigt att man jobbar med naturen. Detta förklarar Mårten Hammer i "Perennboken" under artikeln "Naturen som förebild". Då man tänker ekologi måste man identifiera hur växterna lever i sina naturliga miljöer. När man sätter samman nya växtkompositioner måste man ta hänsyn till dessa krav så att ingen extra bevattning eller gödning behövs. Man får automatiskt lägre skötsel då man arbetar med naturen istället för mot den. En härlig dynamik uppstår också om man med den kunskapen komponerar så att man får en livlig rabatt året om, under en växtsäsong men även under en längre tid. Om vissa växter dör ut kan ytan erövrats av andra arter som då kan ta för sig (Bengtsson et. al., 1989 s. 148-153).

I en trädgård som man själv har skapat styrs utvecklingen av de växter man valt och av platsen. Vi påverkar även utvecklingen med hjälp av olika åtgärder. Konkurrensen i planteringarna är därför inte densamma som i naturen där resurserna är färre. Önskar man låga skötselinsatser är därför stora kunskaper om vilka krav växterna har på miljön nödvändiga. Det gäller så väl om det är en modifierad plats eller den befintliga miljön (Bengtson et. Al., 1989 s. 150).

Konventionella planteringar utformas ofta med få stressfaktorer. Man menar att istället för att plantera växter och arter som gör sig bra på platsen så planterar man växter som man starkt önskar utifrån dess estetiska utseende utan att ta hänsyn till jordens karaktär. Detta resulterar i att man ofta övergöder marken vilket i sin tur får ogräset att öka i den näringsrika jorden. Flera dominanta arter tar för sig och det andra får stå tillbaka. Resultatet blir en hög skötselkostnad då man lägger mycket tid på att få ordning i planteringarna. För att få det att fungera mera långsiktigt och hållbart måste de ekologiska aspekterna som ståndort vara mer framträdande i planteringen där dynamik och succession tillåts. CSR-teorin är en bra vägledning till rätt växtval för att kunna behålla den tilltänkta designen i en plantering utan stora insatser. Man bör välja växter med liknande strategier till en ståndort för att kunna förutspå skötseln och hur vegetationen kommer att påverkas (Dunnet & Hitchmough 2004, s. 105).

Om man, enligt Nigel Dunnet, väljer att arbeta med mångfald och artrikedom och att arbeta med naturen får man en plantering som är mindre skötselkrävande. Planteringen blir stabilare och är inte känslig för om vissa arter dör ut eftersom där finns andra som ersätter. Detsamma gäller om man ser på ett längre perspektiv då livscyklar för enskilda arter kan vara svåra att förutse. Då kan det estetiska värdet behållas även om vissa arter faller bort tack vare mångfalden av arter. Dessutom får man samtidigt fördelar av att växterna kan breda ut sig och ockupera öppen jord. Där plantorna inte täcker jorden växer ogräset upp vilket kräver stora skötselinsatser. Att plantorna inte lyckas täcker jorden kan bero på att de tar lång tid på sig att etablera

sig, eller på att de inte trivs. Genom att använda växtarter som har olika vegetationsperioder, och på så vis göra blomningstiden lång, kan marken hållas täckt och ogräset får svårare att etablera sig. Den större variationen bidrar också till fler organismer och större biodiversitet av insekter. (Dunnet & Hitchmough 2004, s. 101-102).

Det finns olika typer av stilriktningar inom växtkomposition där man kan se skillnader på behov av skötselinsatser. Under artikeln "Comtemporary overview of naturalistic planting design" i boken "The dynamic landscape" förklarar Noel Kingsbury (Dunnet & Hitchmough, 2004, s.59-61) att stilriktningarna delas in i två poler där ena sidan är naturen med minimal skötsel för att sedan gradvis gå mot den andra poolen där stora skötselinsatser krävs, exempelvis formella barockträdgårdar. Man placerar in stilriktningarna efter hur de efterliknar naturliga växtsamhällen. Dessa kännetecknas av följande:

- Graden av mångfald och artrikedom.
- Dynamiken som tillåter arterna att sprida sig över planteringen.
- Arternas repetition över ytan.

Kingsbury delar in stilriktningarna i olika kategorier utifrån dessa kriterier:

- **Formell plantering.** Innebär ofta att växterna är placerade exakt och kontrollerat.
- **Massplanteringar.** Innebär att man planterar växter i stora enheter av monokulturer.
- **Konventionella informella planteringar.** Innebär större artrikedom, växterna placeras i stora grupper som är statiska och dessa efterliknar inte naturen.
- **Stiliserad natur.** Innebär att man strävar efter att efterlikna naturen. Genom självsådd är en viss dynamik tillåten.
- **Biotopplantering.** Innebär plantering som skall efterlikna ett naturligt växtsamhälle med valda växter från hela världen men som är styrda efter ståndorts krav för platsen.
- **Habitatsrestaurering.** Innebär att man skapar ett växtsamhälle som skall kunna uppstå naturligt på platsen enligt teorin.

Ju närmare en plantering kommer ett naturligt växtsamhälle desto mindre tenderar skötseln att bli enligt Kingsbury. Här har biotop- och habitatsplanteringar en extensiv skötsel om man jämför med formella planteringar då ståndortsanpassning inte är lika stor men även på grund av estetiska skäl då biotop- och habitatplanteringar lättare kan bära intrång av ogräs.

En annan typ av skötselkunskap krävs om man bygger planteringen på mångfald och artrikedom (Dunnet & Hitchough, 2004, s. 173). I traditionella planteringar går man efter planteringsplaner och där betraktar man växter som förflyttar sig som ogräs som behöver tas bort. För att urskilja detta krävs kunskap. För att förstå hur växtsamhället

utvecklas ur ett ekologiskt och successionsmässigt perspektiv krävs rätt kunskaper för att ta rätt beslut (Dunnet & Hitchough, 2004, s. 174).

3 Arbetsprocess

Figur 4. The South cottage, Sissinghurst, Sydöstra England, Foto: Sriphrae Mårtensson, 2015-05-17.

Jag har haft som mål att skapa en trädgård som utgår från engelsk *cottage garden* stil. Här har jag hämtat inspiration och funnit olika viktiga beståndsdelar som karaktäriserar trädgårdsstilen. Denna underbara typ av trädgård ligger ofta idylliskt på den engelska landsbygden med inhemska växter och grusgångar som kantas av perenna växter. Trädgården omges av en mur, en häck eller ett staket och ofta ingår några lövträd. Det förekommer även klippta buskar i form av djur eller geometriska former, topiarier men gräsmattor förekommer sällan. Själva hjärtat av trädgården är det omhuldade grönsakslandet och fruktträden.

Vid skapandet av en trädgård i *cottage garden* stil har jag även varit tvungen att ta hänsyn till hur trädgården kan skötas extensiv. Jag har funnit några olika metoder för detta i min litteraturstudie men har tvingats att kritisk överväga i vilken mån dessa egentligen är användbara när man skapa en trädgård i gammaldags engelsk stil.

För att skapa någon liknande trädgård hemma i Sverige måste hänsyn tas till många faktorer såsom ståndortsförutsättningar där markens egenskaper, solljus och nederbörd ingår. Detta för att kunna välja rätt växter som ska trivas på platsen. Platsens historia bör tas upp så att det passar till den tänkta stilen. Man får även titta på trädgårdens nulägesplan för att ta reda på vad som ska bevaras eller ska bort.

3.1 Platsanalys

Figur 5. Husets framsida mot öst. Foto: Sriphrae Mårtensson, 2016- 02- 07.

Figur 6. En del av trädgården mot söder, Foto: Sriphrae Mårtensson, 2016-02-07.

Figur 7. Äpple träden på baksidan av trädgården. Foto: Sriphrae Mårtensson 2016-02-07.

Figur 8. Trädgården med träd i bakgrunden. Foto: Sriphrae Mårtensson, 2016-02-07.

Trädgården som ska omgestaltas ligger på adressen Mellan- Grevie kyrkoväg 7 i Vellinge. Huset är byggt i slutet av 1800- talet och fasaden är vitputsad, med andra ord en klassisk skånelänga. Trädgården ligger som en oas mitt i byn och är inramad av grönska bland träd och buskar. Tomten är i grova drag rektangulär och är på 1500 m². Huset ligger ut med gatan och det mesta av trädgården är på baksidan.

3.2 Platsens historia

Figur 10. Odlingen i trädgård för egen försörjning. Mellan- Grevie 1950-60 talet. Foto: Jan Mårtensson.

Figur 11. I trädgården i Mellan - Grevie 1967. Foto: Jan Mårtensson.

För att se vilka eventuella likheter min trädgård har eller har haft med en *cottage garden* gjorde jag en intervju med Barbro Mårtensson, dottern till föregående ägare av huset. Hon förklarar att trädgården från början då huset byggdes i slutet av 1800-talet till stor del använts för husbehovsodling. År 1949 köpte hennes mor Agnes Norremark huset. Tomten användes på samma sätt av dem som av tidigare ägare. Man odlade potatis och grönsaker såsom bönor, gurka, rabarber, lök, olika rotfrukter, bärbuskar samt frukträd. Flera av dessa växter och träd finns fortfarande kvar idag. Likheten mellan den gamla trädgården och den jag vill skapa är alltså tydlig. En kort undersökning gjordes ytterligare för att ta reda på hur en gammal trädgård kan vara. Med hjälp av boken ”Upptäck och bevara allmogetsträdgården” kunde jag se stora likheter mellan min trädgård och en *cottage garden* (Mårtensson 2016, munt).

I de traditionella allmogeträdgårdarna i Sverige var det inte så långt tillbaka i tiden som man började tänka nämnvärt på estetiken. Eftersom bönderna tillhörde den fattiga delen av befolkningen, vilket innebär att man levde på svältgränsen, var man tvungen att använda all mark och arbetskraft för att få ihop till livets nödtröft. Anläggning av prydnadsträdgård var just en lyx och bara för de bönder som hade bättre ställt och möjlighet att utföra det. Detta var för att deras jordar gav högre avkastning och gjorde ekonomiskt möjlig för att äga en bit av prydnadsträdgård och endast för nöjes skull (Christenson, Per 1996, s. 8). Nyttoodlingen upptog den största delen av den skånska allmogens trädgårdar då den fattiga befolkningen var i behov av mat (Christenson, 1996,s.14).

3.3 Ståndortsanalys

Figur 12. Jordens utrullningsprov. Foto: Sriphrae Mårtensson, 2016 02-08.

I sydvästra Skåne består jordens modernmaterial av moränlera och bergrunden är kalksten. De relativt höga halterna grus och sand kännetecknar moränleran i dessa regioner (Eriksson 2005, s. 33-34). Eftersom det är en gammal trädgård som är orörd utan att man gjort någon åverkan på marken, så är översta lagret matjord där man förr odlat grönsaker och växter för husbehov. Utifrån en okulär besiktning med hjälp av Anders Folkesson som är lärare vid Sverige lantbruksuniversitet, Alnarp, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning och Eva – Lou Gustavsson som är agronom och lärare vid Sverige lantbruksuniversitet, Alnarp, med inriktning mark och växtbädd, gjordes slutsatsen vid ett utrullningsprov att matjordens lerhalt uppfattas till 25-30%. Det är morän mellanlera med låg lerhalt. Jorden för utrullningsprovet togs på 40 cm djup och utfördes två gånger på de olika gräsyterna med samma resultat. Alla tecken tyder på en väldigt god odlingsjord med bra aggregat och hög mullhalt. Jordens mörka nästan svarta färg påvisar den höga mullhalten och maskarna som påträffades vid grävning tyder på biologisk aktivitet. Jorden ger god rottillväxt eftersom den har stor porvolym och hög andel makroporer. Maskarna bidrar till bra genomsläpp av vatten vilket har en dränerande effekt. Den totala nederbörden för Vellinge år 2014 var 600 mm (SMHI 2016). Vellinge ligger relativt nära havet vilket gör att klimatet är maritimt med en jämn medeltemperatur jämfört med ett kontinentalt klimat. Vegetationsperioden är lång, drygt 240 dygn/år och nederbörd 400-500 mm under denna period. Jämfört med andra delar av landet är detta relativt lågt. Sista vårfrosten infaller oftast mellan 1-15 april och första frosten på hösten slår till 1-15 november (Markinfo 2016).

Sammanfattningsvis är trädgårdens ståndort en ljus plats under vår och sommar. Eftersom den ligger som en oas mitt i byn och är inramad av grönska bland träd och buskar är platsen varm. Utifrån en okulär kontroll av utrullningsprov bedöms den befintliga jorden vara mullrik med låg lerhalt vilket innebär en väl-dränerad jord som ger en god rottillväxt för växter. Trädgården har från början använts mycket för odling till sin egen försörjning och där är likheten i jämförelse med *cottage garden* tydlig. Utifrån dessa analyser kan jag välja växterna som passar till den här platsen. Här passar många olika typer av växter, förutom de arter som vill ha extremt näringsfattig jord.

3.4 Överväganden

En annan viktig fråga var att ta reda på hur en rimlig skötsel kan utföras. Litteraturstudien visar att en låg eller rimlig skötsel kan åstadkommas om man försöker förstå hur växterna fungerar i sin naturliga miljö och hur de samspelar med varandra. Till mitt projekt arbetar jag med växternas ståndort för att kunna minimera skötselarbetet och extra bevattning eller gödning inte skulle bli nödvändigt. Det är viktigt att ta reda på alla de faktorer som finns på platsen och förstå hur dessa faktorer påverkar en växtplats vad gäller exempel temperatur, ljus, markfukt och konkurrens. Detta för att undvika felaktiga val av växter. Litteraturstudierna visade även att i planteringar med stor artrikedom kan man minimera skötselinsatser om man arbetar i naturliga spår då planteringar efterliknar naturliga växtsamhällen. Detta innebär planteringar med mångfald och artrikedom samt en dynamik där växterna får lov att sprida sig och förflytta sig runt. Argumenten för detta arbetssätt är att det blir svårare att upptäcka intrång av ogräs i jämförelse med den formella planteringen. I

formella planteringar är planteringarna uppbyggda kring statiska planteringsplaner och alla förändringar betraktas som inkräktare, inte minst växter som flyttar på sig betraktas även som ogräs. I denna typ av planteringar blir skötselinsatserna högre då det finns behov av att bevara det bestämda växtsamhällets utseende. Men en fördel är att ogräset upptäcks mycket lättare.

En annan syn på hur den intensiva skötseln kan minska och samtidigt få en plantering med stor artrikedom och mångfald att bli hållbara under längre tid är om man försöker förstå växternas sätt att överleva och hur de konkurrerar med varandra. I min plantering utgår växtvalet av att de flesta växter vill ha någon liknande förutsättning av växtplatsen exempelvis växtbäddar på soligt läge där alla växter vill ha ljus och en dränerad god odlingsjord. Jag valde att undvika användning av många dominanta arter som med tiden kan erövra platsen enligt CRS teorin. Endast ett fåtal arter är utvalda i min plantering till exempel, flocknäva (*Geranium macrorrhizum*). Detta för att kunna kontrollera och begränsa de arterna så att de inte får ta mer utrymme och tränga ut andra arter och att mångfald kan bevaras över tid. Två faktorer som används för att kontrollera planteringar är stress-och störningsfaktorer. Användning av stressfaktorn som påverkar växtens tillväxt är exempelvis höga eller låga där temperaturer, djup skugga och torka eller dålig tillgång på näring kan påverka växternas tillväxt. Med störningsfaktor använder man sig av fysisk yttre påverkan på växterna såsom betes-, trampskador eller återkommande mekanisk bearbetning. Men stress faktorer fungerar dock bättre i stadsmiljö där nya ståndorter skapas och man kan kontrollera jorden. På platsen för mitt projekt är den naturligt bildande jorden väldigt näringsrik och av hög kvalitet med bra aggregat och hög mullhalt. Att förändra strukturen genom att blanda in andra material, skulle göra så att de unika egenskaperna förändras. Jag har därför valt att inte använda denna stressfaktor på denna plats. Om man vill använda sig av dessa faktorer är det nödvändigt att förstå hur växternas överlevnads strategier fungerar.

Vid användning av CSR-strategierna som vägledning till min växtkomposition har jag förstått att man får välja växter som har liknande strategier för att de inte skall konkurrera ut varandra. Att välja växter som trivs i näringsfattig jord och plantera dem med växter som trivs i den befintliga jorden med näringsrik jord skulle innebära att jag får göra en stor skötselinsats om jag nu vill behålla det tänkta uttrycket. Man måste då försöka begränsa tillväxten av växter som trivs i den befintliga jorden så att de inte konkurrerar ut de konkurrenssvaga växterna. Om jag använder växter som har liknande strategier i min plantering innebär det dock att antal arter och blomningsperioder för växterna är begränsade. Detta innebär att geofyter såsom stäpplök (*Allium cristophii*) inte kommer att finnas i växtbädden då de har en helt annan strategi än vitlysing (*Lysimachia clethroides*) eller kungsljus (*Verbascum olympicum*). För att få en mångfald och artrikedom i min plantering samt olika blomningstider av växterna kommer jag istället att arbeta med växter som har samma ståndortskrav och strategi.

3.5 Koncept

Till mitt gestaltungsförslag har jag tänkt mig en vacker trädgård, frodig och full av blommor och grönska. Men samtidigt ingår olika delar som karaktäriserar en *cottage garden*. Murar och staket omger min trädgård, jag har en grusgång som kantas av perenner, grönsaksland som ska ge glädje med ekologiskt odlade grönsaker och frukträden som blommor vackert på våren och där man kan plocka frukten direkt från träden när de är mogna. Växterna blommor hela växtsäsongen så att man får njuta av dem länge. I växtbäddarna som står i soligt läge finns blomsterlökar som exempelvis stäplök (*Allium cristophii*) och vittulpan (*Tulipa* (Fosteriana-Gruppen) 'Purissima') som blommor härligt på våren och som sedan följs av sommarblommor såsom solhatt (*Echinacea purpurea*) och solbrud (*Helenium* (Autumnale-Gruppen) 'Moerheim Beauty') som blommor under sommaren. Till hösten är det prydnadsgräs såsom jättefjädergräs (*Stipa gigantea* syn. *Celtica gigantea*) som dominerar. Jag har även valt att blanda in grönsaker i denna växtbädd för att efterlikna de typiska planteringarna i en *cottage garden* där man blandade in allt man önskar sig. Här kan både nytta och nöje uppstå på samma gång. Exempel på sortnamn på prydnadsgrönsaker som ska vara med är röd grönkål, kronärtskocka, rödkål.

Delar av trädgården skiljer sig från *cottage garden*-stilen men tillför och berikar trädgården med andra värden. Woodlandet, den delen där träden står, tillför ytterligare en dimension vilket gör helhetsupplevelsen ännu större. Woodlandet är en skogsidyll som är rik och frodig av perenner som täcker marken. Här skapas även ett bra vindskydd och man får en härlig känsla av skog. Växtförslagen för woodland presenteras i detaljplanen. Bland äppelträden finns en friväxande äng där man både sparar tid och kostnad vid gräsklippning och samtidigt skapar boplatser åt olika insekter. Bikupor är placerade i det oklippta gräset för att få egen honung. Här finns även ett växthus där man kan odla mer värmekrävande grönsaker såsom tomater och gurka.

Planteringarna i växtbäddarna är skapade för att efterlikna ett naturligt växtsamhälle. Genom att arbeta med mångfald och artrikedom i planteringarna kan man minska skötselbehovet eftersom dessa inte är känsliga om vissa arter dör ut då det finns andra arter som ersätter. En annan fördel med mångfald och artrikedom är att växter kan breda ut sig och ockupera öppen jord så att ogräset begränsas. (Dunnet & Hitchough 2004, s. 101-102). Växterna i planteringarna har valts för att deras ståndortskrav stämmer överens med växtbäddens förutsättningar. Detta för att inte bevattning eller gödning skall vara nödvändigt.

3.6 Illustrationsplan samt beskrivning av designförslag

Illustrationsplan

Figur 13. Illustrationsplan över trädgården., för större plan i A3 se bilaga nr 2. Illustrerad av Sriphrae Mårtensson.

Stora delar av trädgården består idag av gräsmatta, fruktträd, lövträd samt några barrträd i all sin enkelhet. Med hjälp av blommor och buskar kan dem erbjuda trädgården både färger och former och ge mer liv. Inledningsvis har jag valt att ta bort den långa häcken som står mitt i trädgården för att ge plats åt den stora "border" och få en naturlig plantering med en stor artrikedom för att kunna erbjuda och behålla mångfald och biodiversitet. Växtbädden är skapad för att vara vacker under hela växtsäsongen från vår till sen höst. Även under vintern blir det dekorativt om man låter växternas blad och stjälkar vara kvar. Några vintergröna idegranar (*Taxus baccata* 'Columna Suecica') som är pelarformade och *Taxus cuspidata* 'Nana' med rundad växform har jag valt att låta växa som de är för att minska skötseln. Gräsytan intill huset omges av blomsterrabatter och erbjuder en plats att vistas på. Ifrån gräsytan leder gångar vidare genom trädgården. En grusgång som kantas av rabatter med blommande perenner á la *cottage garden* delar trädgården i två delar och kantas av blommande perenner á la *cottage garden*. En sittplats i anslutning till den raka grusgången placeras längs bak i trädgården och ger en överblick över trädgården då man sitter där. I översta delen på baksidan av trädgården ligger ett litet växthus och ett grönsaksland som är inramat med staket. För att återanvända och få ny näringsrik jord placeras en kompost i närheten av grönsakslandet.

På framsida av huset placerar jag perenner och vintergröna buskar som trivs på en halvkugga till solig plats. Hela trädgården är omges av murar och staket.

På framsidan av huset står en stenmur medan gränsen till grannen och baksidan utgörs av staket. För illustrationsbilder, sektion samt planteringar i A3 se bilaga 3-7.

3.7 Nyskapade växtbäddar

De nyskapade växtbäddarna som illustrationsplanen visar är placerade där en del av gräsmattan tidigare låg. Detta innebär att den befintliga jorden kan få packningsskador vid grävningen med tunga maskiner. Enligt Rolf (1995, s. 2) kan packad mark innebära att växters utveckling och etablering blir hämmad då markens fysikaliska egenskaper försämrats. Markpackning påverkar vattentransporter och syretillförseln i jorden vilket medför begränsning av tillväxt för växternas rötter. Man behöver luckra jorden för att skapa fler makroporer och öka genomsläpplighet för luft och vatten i jorden. Den befintliga jorden på platsen kommer att användas efter en jordanalys som tyder på att jorden är en väldigt god odlingsjord med bra aggregat och hög mullhalt. Därför kommer blandning av tillverkade jordar eller tillsatts av extra kompostjordar inte att bli nödvändigt. Detta är positivt både ur ekonomiska och ekologiska aspekter. Också mängden nederbörd bör tas i beaktning för att skapa rätt typ av växtbädd och växtval på platsen. Det är svårt att skapa exempelvis en torrväxtbädd i områden med hög nederbörd. Den totala nederbörden för Vellinge år 2014 var 600 mm (SMHI 2014) vilket innebär att det är relativt lågt i jämförelse med andra delar av landet. Stora delar av trädgården bedöms även som torra eftersom de får solljus under dagen. Detta innebär att en del av växtbäddarna kommer att vara relativt torra och växter som trivs i en solig och väl-dränerad jord kommer i första hand att väljas. Den befintliga jordens höga näringsinnehåll och goda struktur gynnar dock ogräsets etablering. Genom att planteringarna efterliknar naturliga växtsamhällen och de planterade växterna kommer att täcka jorden kommer ogräsets utbredning att kunna begränsas.

3.8 Växtkomposition med hänsyn till skötselperspektiv

Växtplaceringsplanen (se bilaga nr.8 i A3) visar hur en plantering skapas efter förhållandet till solljuset som belyser trädgården. Ståndortsförutsättningarna varierar beroende på att vissa ytor belyses av solen något mer än andra. I växtbädd 14 som har förutsättningar sol till halvskugga planteras ståndortsanpassade växter, bland annat jättedaggkåpa (*Alchemilla mollis*), akleja (*Aquilegia vulgaris*), hybridjulros (*Helleborus x hybridus* 'Black Beauty'), hybriddagglilja (*Hemerocallis* 'Mauna Loa') samt prydnadsgräset vårväxning (*Sesleria heufleriana*) och strutbräken (*Matteuccia struthiopteris*).

När man arbetar med ståndortsanpassning kan man minska extra bevattning och gödning då växter trivs i den befintliga platsen som har deras förutsättningskrav. Att komponera växter som skall efterlikna ett naturligt växtsamhälle, där artrikedomen och mångfald får lov att finnas i växtbädden, och dynamiken där växterna får lov att förflytta sig, kan ogräset eller andra arter inte betraktas direkt som inkräktare därför blir skötsel arbetet inte lika intensivt. Men det krävs kunskap om detta därför är det bra att en skötselbeskrivning med.

3.9 Skötsel beskrivning

Trots att växterna är utvalda för att passa ståndorten är det viktigt att ha noggrann skötseln under etableringsperioden. Detta görs för att nå ett lyckat resultat i växtbädden. Det behövs riklig bevattning under första året innan rötterna utvecklats tillräckligt och kan klara sig utan extra vattenförsörjning. Den första perioden innan växterna har etablerat sig och nått full storlek kräver intensiv ogrärensning. För att ytterligare minska risken för att ogräset etablerar sig kan man redan vid planteringen krympa planteringsavstånd mellan plantorna. Om växterna placeras tätt kan de öppna jordytorna täckas snabbare. Genom att få bort det första ogräset ordentligt på våren kan man minska risken för att det sprider sig över planteringar och när de planterade växterna har tagit för sig av utrymmet har ogräset betydligt svårare att etablera sig (Widlundh et. al., 2010, s. 46). För ökad återväxt av perennerna kan det löna sig att klippa ner en del av perennerna tidig vår och låta en del av klippet vara kvar som organiska näringstillförsel (Nordström 2013, s. 24).

I planteringar finns många sensommarblommor och prydnadsgräs. Fröställningar kan tillåtas vara kvar för att med sina vackra fröställningar och former bli en prydnad för trädgården vintertid. Löven som finns kvar i växtbäddarna skyddar växterna mot frysskador under vintern. Till våren kan de som inte har förmultnat av sig själv myllas ner i jorden, därför är det bra att förlägga arbetet till våren (Widlundh et. al., 2010, s. 47). Ängsgräset under äppelträden behöver klippas en gång under våren vid vårstädning och en gång innan gräset börja blomma. Detta för att hindra fröspredningen till växtbäddarna.

4 Diskussion

Målet med detta arbete var att skapa en vacker trädgård i *cottage garden*-stil som samtidigt är skötselintensiv. Det har inte varit enkelt att hitta en strategi för det eftersom flera olika faktorer spelar in. Att skapa en trädgård där de viktiga karaktärerna från *cottage garden*-stilen passar in i den befintliga miljön har varit givande, då det medförde en inblick i historien kring min trädgård och hur den har sett ut tidigare. Efter undersökningen av vilka faktorer som kännetecknar en *cottage garden* har jag kunnat föra in flera av de viktiga beståndsdelarna i gestaltningen av trädgården. I illustrationsplan visar jag att de flesta detaljer såsom grusgång som kantas av perenner, grönsaksland, mur och staket som omges trädgården, frukträd samt en blandning av perenner och grönsaker i en växtbädd finns med. Istället för klippta buskar i form av djur eller geometriska former har jag valt att använda idegranar i pelarform och runda form för att undvika extra arbetet vid klippning. Gestaltningen av min trädgård är inte helt trogen förebilden, en engelsk *cottage garden*, då den skiljer sig i till exempel gräsmattan, woodland, växthuset, komposten och det ängs- liknande partiet vilka inte är typiska delar av en *cottage garden*.

Utöver litteraturstudien gjordes även två intervjuer. Den ena gjordes med ett företag som har skapat en utställningsträdgård i engelsk *cottage garden*-stil för att höra deras uppfattning om vilka beståndsdelar som är viktiga i den typen av trädgård och vad

den står för. Den andra intervjun gjordes med dottern till den person som ägde mitt hus tidigare och som har växt upp på platsen. Intervjuerna har gett mig mer klarhet i skapandet av en trädgård i *cottage garden*-stil. Enligt företaget som skapade en utställningsträdgården blandade de inte in grönsaker i sina växtbäddar. Men i min växtbädd har jag valt att ha med grönsaker för att förstärka känslan av en riktig *cottage garden*. Intervjun med dottern som växte upp på platsen har gett mig en bild av hur trädgården såg ut och en klarhet om likheten mellan dessa två trädgårdar. Den största likheten är att man i båda trädgårdarna i stor utsträckning odlat nyttoväxter för husbehov.

Vad gäller frågan om hur man kan utforma en skötselintensiv trädgård har jag genom litteraturstudien visat att det finns flera intressanta strategier. Vid gestaltningen av trädgården har jag använt mig av några av dem för att skapa en utformning med låga skötselkrav. Jag har arbetat med ståndorten för att kunna hitta rätt växter som skulle kunna passa in och trivas på platsen och på så sätt lyckas man enligt Wahlsteen (2014, s. 8) med växtanvändning i växtbädden. I mina planteringar valde jag att också arbeta med metoden där man komponerar en stiliserad natur, enligt Noel Kingsbury (Dunnet & Hitchough 2004, s. 56-61). Argumenten för den här metoden är att naturliga planteringar med stor artrikedom inte är känsliga för växtbortfall eftersom andra arter snabbt kan ersätta förlusten och ingen återplantering behövs. Detta minskar skötselarbetet enligt Dunnet (2004, s. 101-102). Under litteraturstudien trodde jag att jag kunde begränsa ogrästtillväxt genom att använda mig av stress- och störningsfaktorer enligt Nigel Dunnets teori. Men när jag gjorde min jordanalys upptäckte jag att det vore synd att förstöra den befintliga jorden som redan har så goda egenskaper. Därför valde jag att inte använda mig av den metoden. Metoden är mer lämpad att använda exempelvis i samband med planteringar vid nyanläggningar på extremt packad mark. Man kan då skapa nya ståndorter och välja växter som är anpassade till den skapade ståndorten. Jag behandlade även CSR-teorin som efterliknar hur växterna beter sig för att överleva i naturen som en strategi att komponera växter. Enligt teorin kan CSR-systemet vara en bra vägledning vid växtvalen, då man använder sig av växter som har liknande strategier till en ståndort. I mina växtbäddar har jag valt att inte följa teorin eftersom jag kom fram till att den kommer att begränsa mitt val av växter då jag exempelvis vill ha en växtbädd med variation av geofyter, perenner och prydnadsgräs och dessa sinsemellan har helt olika strategier. Vid hänsyn till skötselinsatser enligt CSR-systemet kan man begränsa tillväxt om man placerar stresståligen arter i en god vattentillgång då dessa inte trivs i en sådan plats. I mina planteringar har jorden god genomsläpplighet men inte helt torr, därför tror jag att geofyter som stäpplök inte kommer att gynnas och föröka sig snabbt på platsen, utan håller tillväxten på en lagom nivå.

I Växtkompositionen valde jag att ta med några dominanta arter för deras estetiska värden, men valde medvetet ut endast ett fåtal arter för att kunna kontrollera dem, exempelvis *Geranium macrorrhizum* (Oudolf & Gerritsen 1990, s. 134).

5 Slutsats

Skapandet av *engelsk cottage garden* med rimlig skötsel kan bli möjlig om man arbetar med växtanpassning till ståndorten. Att använda sig av planteringar där växtkompositionen efterliknar naturliga växtsamhället kan minska skötselinsatsen, då ogräset inte direkt är att betrakta som inkräktare. Att undvika användning av dominanta arter och användning av stress och störningsfaktorer är ett annat sätt att minimera skötselarbetet, då de begränsar tillväxt av ogräs och de utvalda dominanta arterna i en plantering. Med CSR-strategier kan man komponera växter som har liknande strategier eftersom de inte konkurrerar ut varandra. Vid användning av stress och störningsfaktorer fungerar dock inte alla platser beroende olika situationer och på vilka förutsättningar en plats har.

6 Källförteckning

Bengtsson, Rune et. al. (1989). *Perennboken*. Stockholm. Movium och LTs förlag

Christenson, Per (1996). *Upptäck och bevara allmogetsträdgården*. ICA bokförlag AB

Dunér, Sten & Dunér, Katarina (2001) *Den gyllene trädgården*. Bokförlaget Prisma

Eriksson, Jan et.al (2005). *Wiklander marklära*. Lund. Studentlitteratur

Hansson, Maria & Hansson, Björn (2011). *Perennboken: Inspiration – Skötsel – Lexikon*. Nordstedts förlag.

Hyams, Edward & Smith, Edwin (1970). *English cottage gardens*. London. Nelson

Janeblad, Jessica (2010). *Sissinghurst Castle Garden- En art-and-craftsträdgård*. Alnarp: Fakulteten för landskapsplanering, Trädgård -och jordburksvetenskap (Examensarbete inom trädgårdsingenjörsprogrammet, omfattande 10hp)

Markinfo (2010-12-08). Tillgänglig: <http://www-markinfo.slu.se> (2016-02-09)

Nordström, Johan (2013). *Ståndortsanpassad gestaltning av bostadsgård*. Alnarp: Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordburksvetenskap (Examensarbete inom landskapsingenjörsprogrammet, omfattande 15 hp)

Oudolf Piet & Gerritsen Hank (1995). *Drömplantor: Den nya generationen perenner*. Bokförlaget Natur och Kultur

Rolf, Kaj (1995) *Luckring av packad mark*. Gröna Fakta. nr 4

SMHI (2016-02-9) klimatdata, meteorologi, nederbörd 2015. Tillgänglig:
[http://www.smhi.se/polopoly_fs/1.100769!image/1513nederbord.png_gen/derivatives/Original_1004px/1513nederbord.png_\(2016-02-09\)](http://www.smhi.se/polopoly_fs/1.100769!image/1513nederbord.png_gen/derivatives/Original_1004px/1513nederbord.png_(2016-02-09))

Splendor Plant (2014). *Växter med prakt och livskraft*. (Produktkatalog)

Stångby katalogen (2011-2012). (Produktkatalog)

Wahlsteen, Erik (2004). *Växterna från världens ände: Exoter för svenska trädgårdar*. Bokförlaget Arena

Wahlsteen, Erik & Lorentzon, Kenneth (2013). *Geofyter-lökar och knölar för offentlig miljö*. Gnosjö. GTS

Widlundh, Susanna & Servin, Jan & Mona Wembling (2010). *Den naturlika Trädgården*. Icabokförlag

Interviewer:

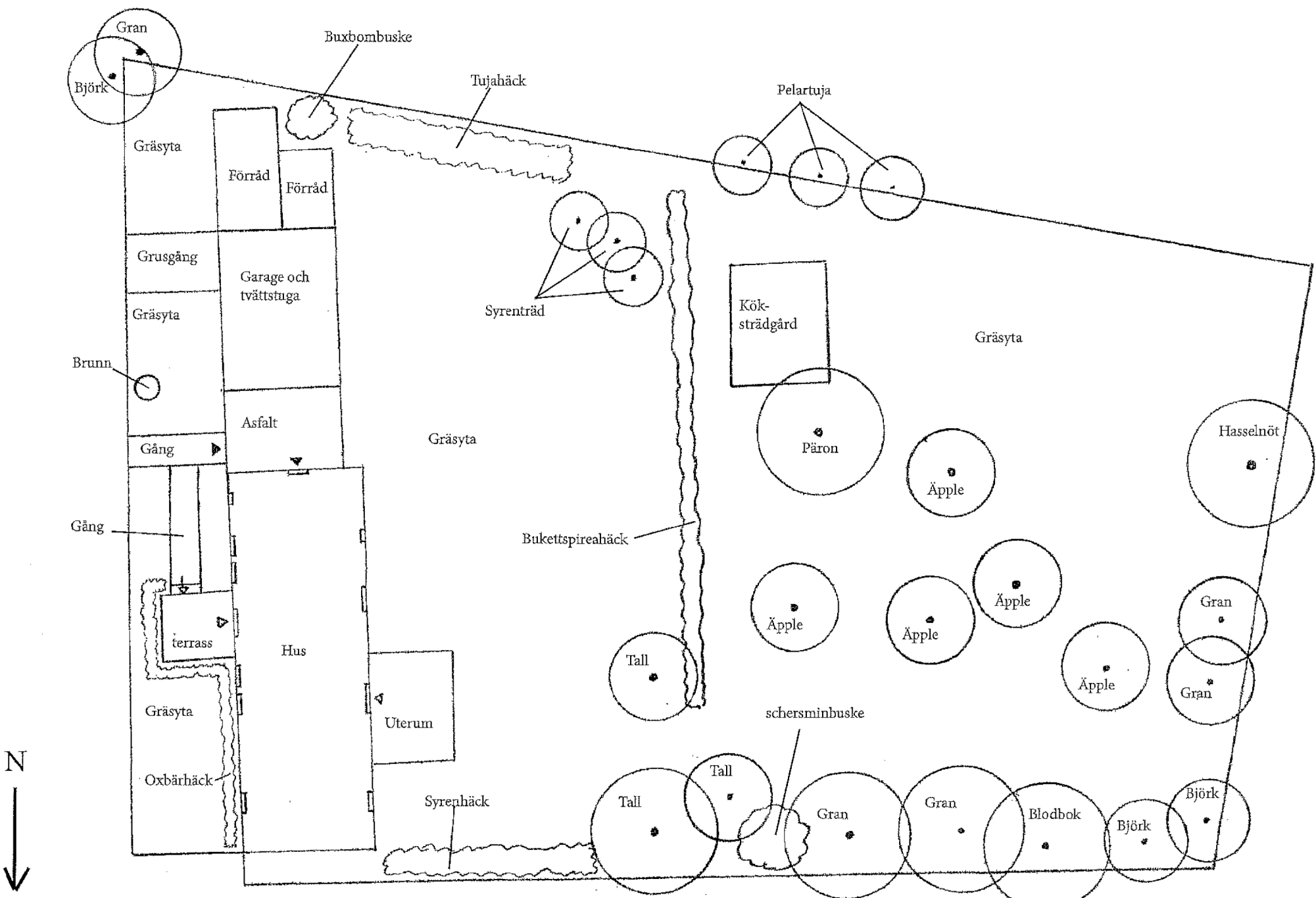
Maria Nilsson och Anette Cato som skapade en visning trädgård "Den engelska trädgården" på Österlen (2016-02-10)

Barbro Mårtensson dottern till föregående ägare av huset (2016-02-12)

Nulägesplan

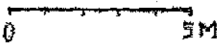
Teckenförklaring

- Träd
- Buskage
- Häck
- Trappa
- Materialgräns
- Huvudentre
- Andra entre

Nulägesplan över trädgården. Illustration av Sriphrae Mårtensson

Skala 1:200

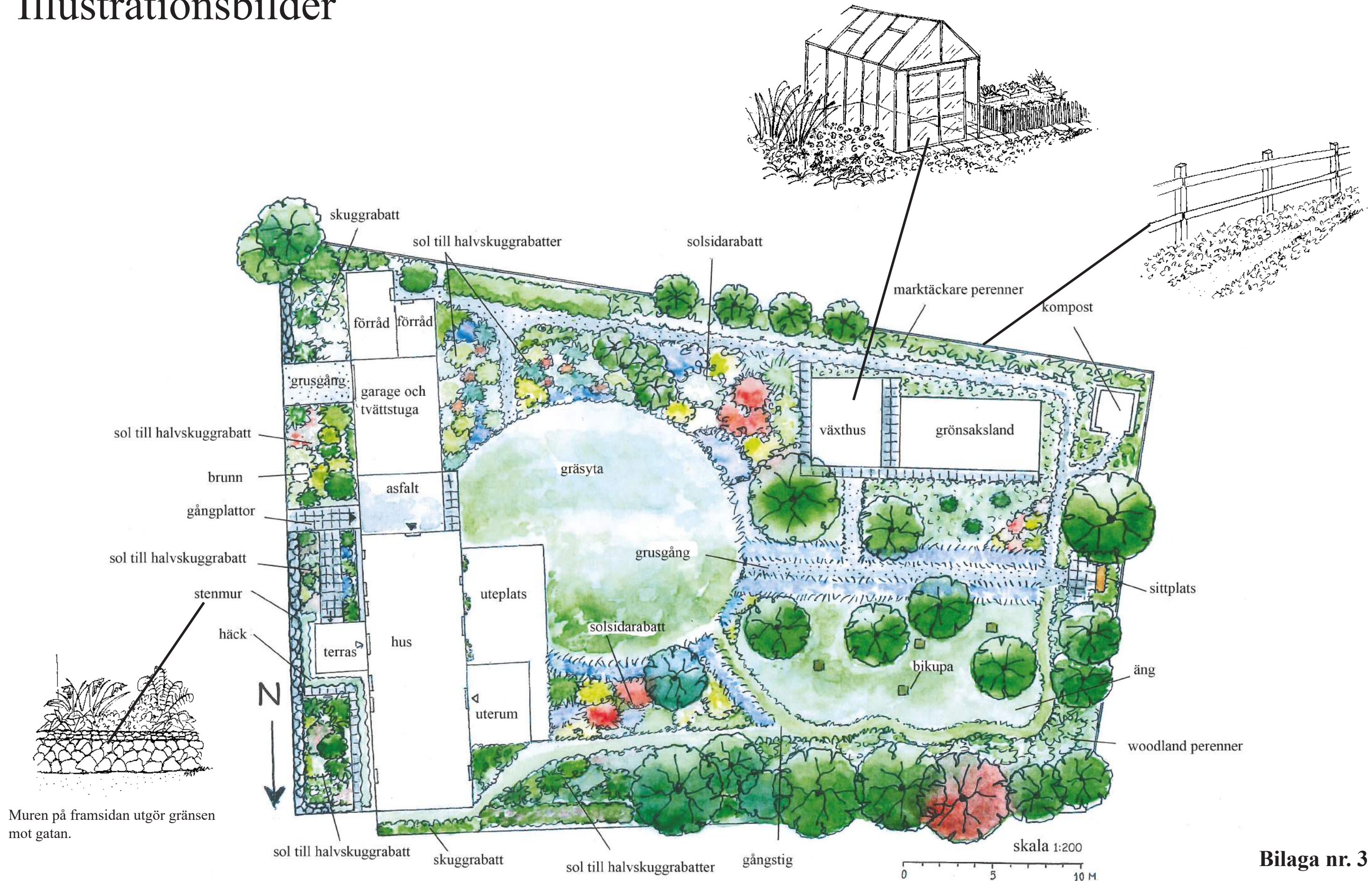

Illustrationsplan

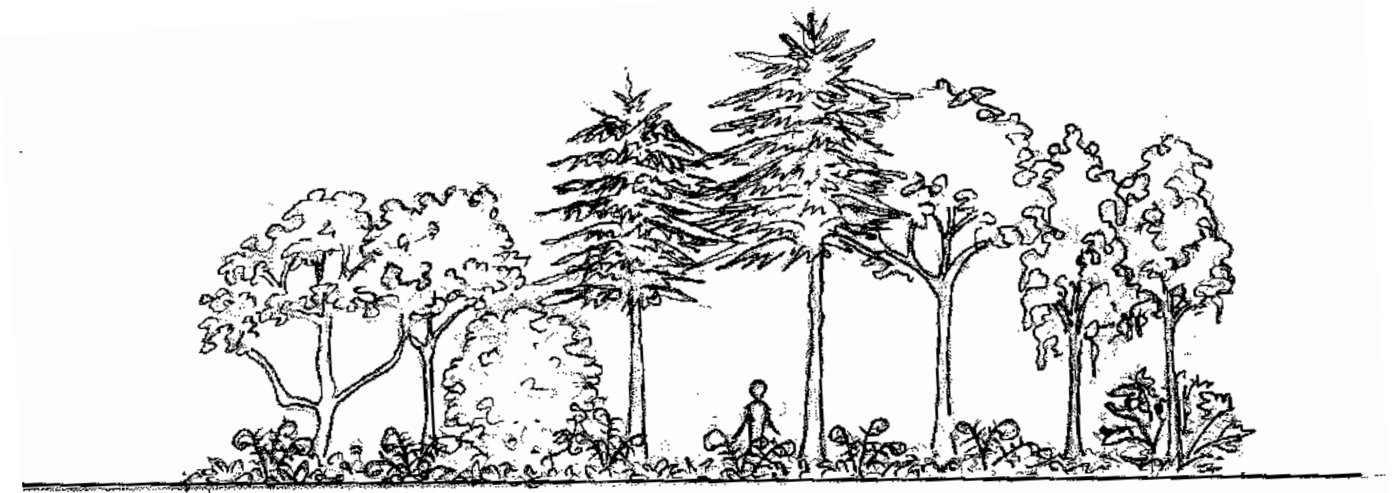
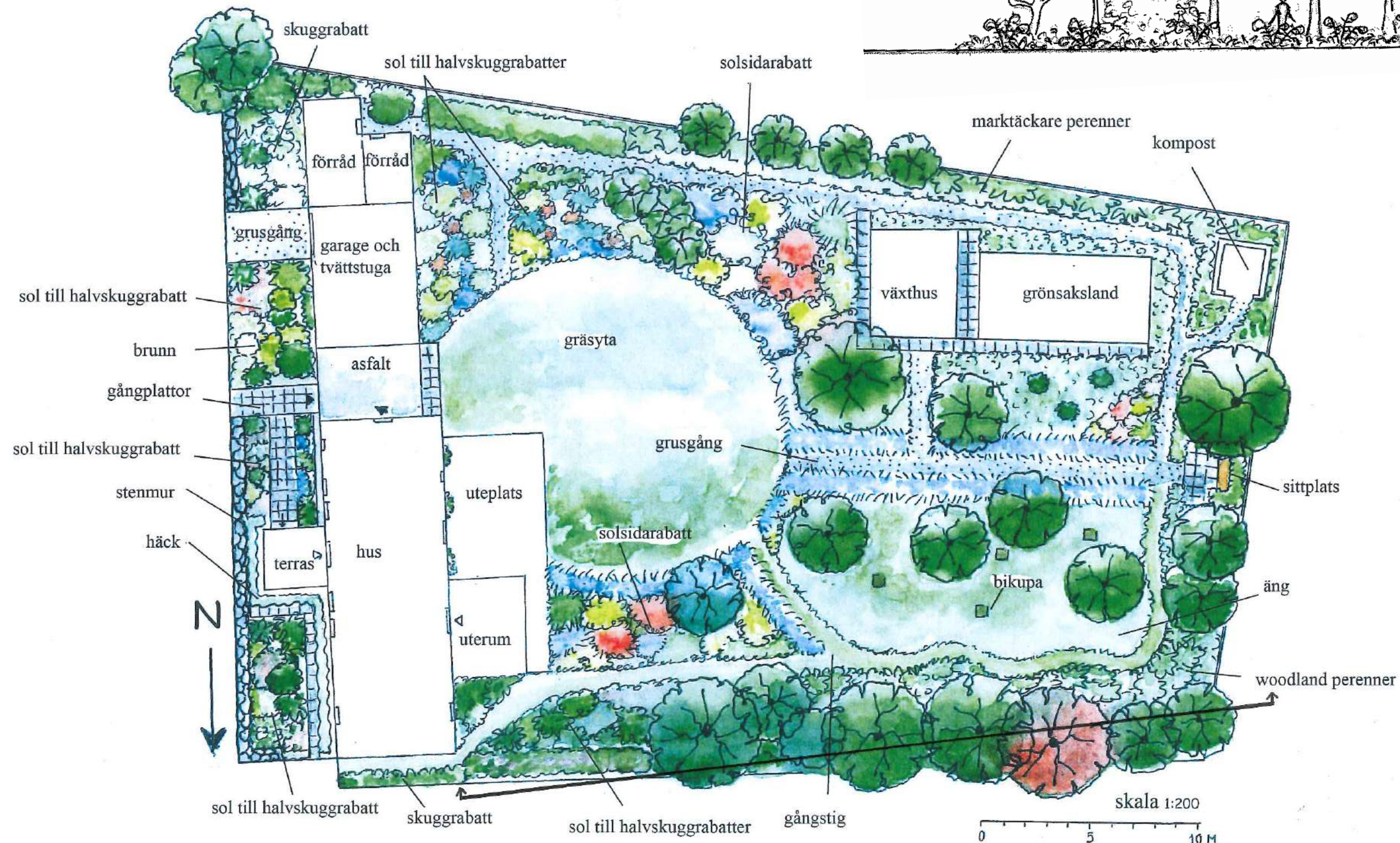

Illustrationsbilder

Woodland sektion

Sektion 1: 200

Växtbädd 1

Perenner

Anemone x hybrida ‘Honorine Jobert’ - stor höstanemon

Geranium psilostemon - armenisk näva

Hosta (Tardiana-Gruppen) ‘Halcyon’- blåfunkia

Ormbunke

Dryopteris filix-mas - träjon

Vintergrön

Rhododendron smirnowii - vresdodendron

Växtbädd 2

Perenner

Aconitum x cammarum - trädgårdsstormhatt

Anemone × hybrida ‘Honorine Jobert’ - stor höstanemon

Geranium x magnificum - kungsnäva

Hosta fortunei - blomsterfunkia

Hemerocallis citrina - blekgul daglilja

Buskar

Hydrangea macrophylla ‘Bodensee’ - trädgårdshortensia

Ormbunke

Dryopteris filix-mas - träjon

Klätterväxt

Hydrangea anomala ssp. petiolaris ‘Cordifolia’ – Klätterhortensia

Vintergrön

Taxus cuspidata ‘Nana’ - japansk dvärgidegran

Växtbädd 3

Perenner

Alchemilla mollis - jättedaggkäpa

Geranium psilostemon - armenisk näva

Hemerocallis ‘Joan Senior’ - hybriddaglilja

Hosta (Tardiana-Gruppen) ‘Halcyon’- blåfunkia

Buskar

Hydrangea macrophylla ‘Bodensee’ - trädgårdshortensia

Prydnadsgräs

Sesleria heuferiana – vårlväxing

Växtbädd 4

Perenner

Acaconitum carmichaelii ‘Arendsii’ - ametiststorhatt

Hosta ‘Krossa Regal’ - funkia

Ormbukke

Dryopteris filix-mas - träjon

Växtbädd 5

Perenner

Anemone x hybrida ‘Honorine Jobert’ - stor höstanemon

Geranium x magnificum - kungsnäva

Hosta (Tardiana-Gruppen) ‘Halcyon’- blåfunkia’

Hydrangea arborescens ‘Grandiflora’ - fylld vidjehortensia

Ormbukke

Dryopteris filix-mas - träjon

Vintergrön

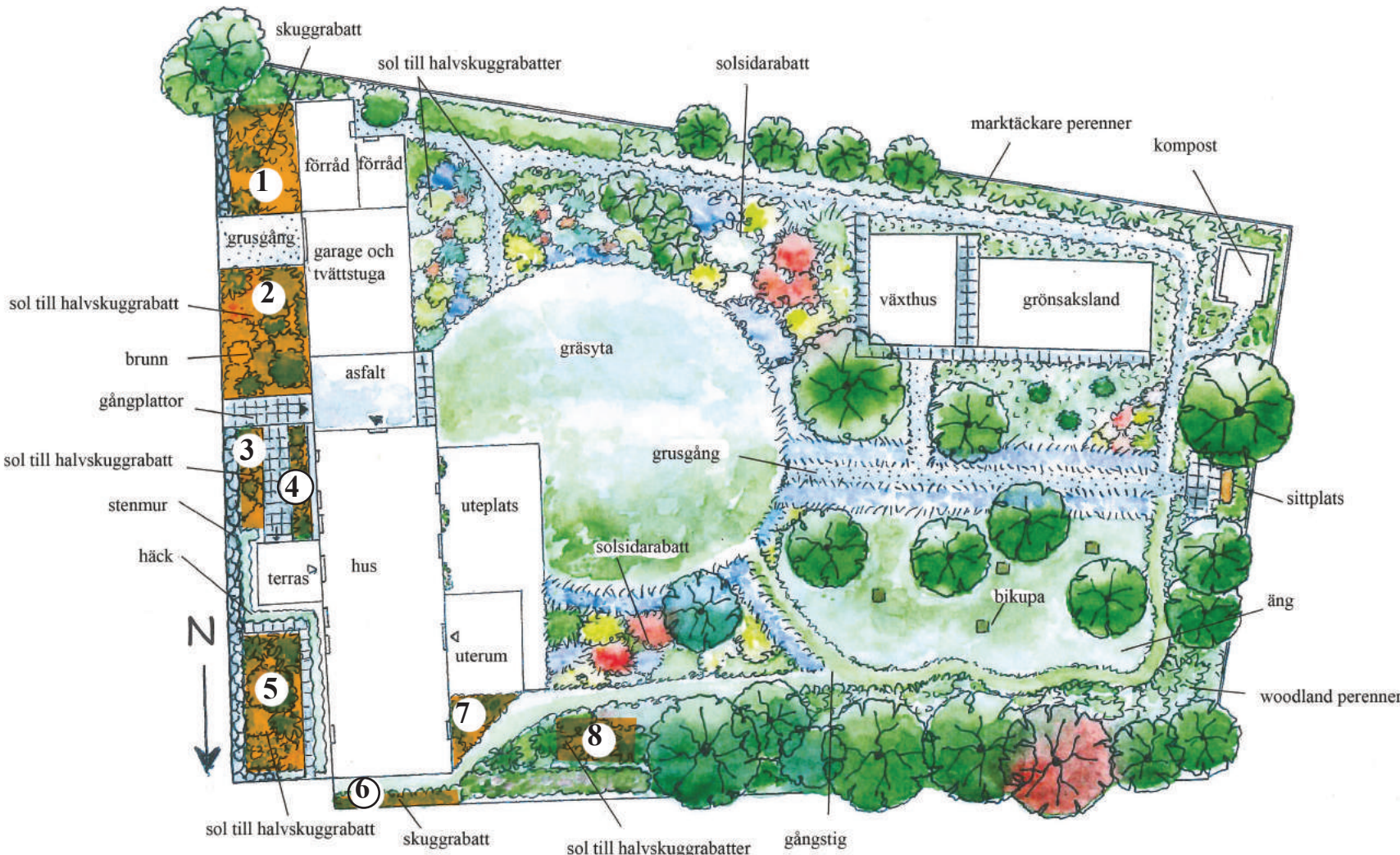
Taxus cuspidata ‘Nana’ - japansk dvärgidegran

Lökar

Fritillaria imperialis ‘Rubra’ - kejsarkrona

Narcissus pseudonarcissus - påsklilja

Växtbeskrivning

Växtbädd 6

Perenner

Brunnera macrophylla - kaukasisk förgätmigej

Geranium cantabrigiense ‘Biokovo’ -

biokovonäva

Växtbädd 7

Perenner

Alchemilla mollis - jättedaggkäpa

Hosta fortunei - blomsterfunkia

Ormbukke

Dryopteris filix-mas - träjon

Växtbädd 8

Perenner

Aconitum carmichaelii ‘Arendsii’ - ametiststormhatt

Anemone tomentosa ‘Robustissima’ - silvrig höstanemon

Brunnera macrophylla - kaukasisk förgätmigej

Digitalis purpurea ‘Alba’ - fingerborgsblomma

Geranium psilostemon - armenisk näva

Epimedium x rubrum - röd sockblomma

Hosta (Tardiana-Gruppen) ‘Blue Belle’ – blåfunkia

Ormbukke

Dryopteris filix-mas - träjon

Lökar

Anemone blanda - balkansippa

Galanthus nivalis - snödroppe

Växtbeskrivning

Växtbädd 14

Perenner

Alchemilla mollis - jättedaggkåpa
 Aquilegia vulgaris - akleja
 Euphorbia polychroma - gulltörel
 Geranium x cantabrigiense 'Biokovo' - liten flocknäva
 Helleborus x hybridus 'Black Beauty' - hybridjulros
 Hemerocallis 'Mauna Loa' - hybriddaggilja
 Hosta (Tardiana-Gruppen) 'Blue Belle' - blåfunkia
 Polemonium caeruleum - blågull

Prydnadsgräs

Sesleria heufleriana - vårlväxing

Ormbunke

Matteuccia struthiopteris - strutbräken

Lökar

Crocus biflorus 'Blue Pearl' - blå bågarkrokus
 Narcissus pseudonarcissus - påsklilja

Växtbädd 15

Perenner

Aster amellus 'Veilchenkönigin' - brittsommaraster
 Echinacea purpurea - röd solhatt
 Echinacea purpurea 'Alba' - solhatt
 Helenium (Autumnale-Gruppen) 'Moerheim Beauty' - solbrud
 Nepeta x faassenii 'Walker's Low' - kantnepeta
 Rudbeckia fulgida var. sullivantii 'Goldsturm' - strålrudbeckia
 Salvia nemorosa 'Caradonna' - stäppsalia
 Hylotelephium telephium ssp. telephium - röd kärleksört

Buskar

Berberis thunbergii (Rödblådiga Gruppen) 'Atropurpurea Nana' - röd häckberberis

Rosor

Rosa (Spinossissima-Gruppen) 'Stanwell Perpetual' - spinossissima-ros
 Rosa (Helenae-Gruppen) 'Hybrida' - fylld honungsros

Prydnadsgräs

Stipa gigantea (syn. Celtica gigantea) - jättefjädergräs
 Sesleria heufleriana - vårlväxing

Prydnadsgrönsaker

Brassica oleracea (Sabellica-Gruppen) 'Scarlet' - röd grönkål
 Cynara cardunculus (Scolymus-Gruppen) 'Green Globe' - kronärtskocka
 Brassica oleracea (Rubra-Gruppen) 'Red Drumhead' - rödkål

Lökar

Allium cristophii - stäplök
 Crocus vernus 'Pickwick' - vårkrokus
 Tulipa (Fosteriana-Gruppen) 'Purissima' - kejsartulpan
 Tulipa gesneriana (Triumph-Gruppen) 'Purple Lady' - triumftulpan

Växtbädd 16

Marktäckare perenner

Geranium x cantabrigiense 'Biokovo' - liten flocknäva
 Heucherella alba 'Bridget Bloom' - vit klockvipa
 Epimedium x versicolor - blekgul sockblomma

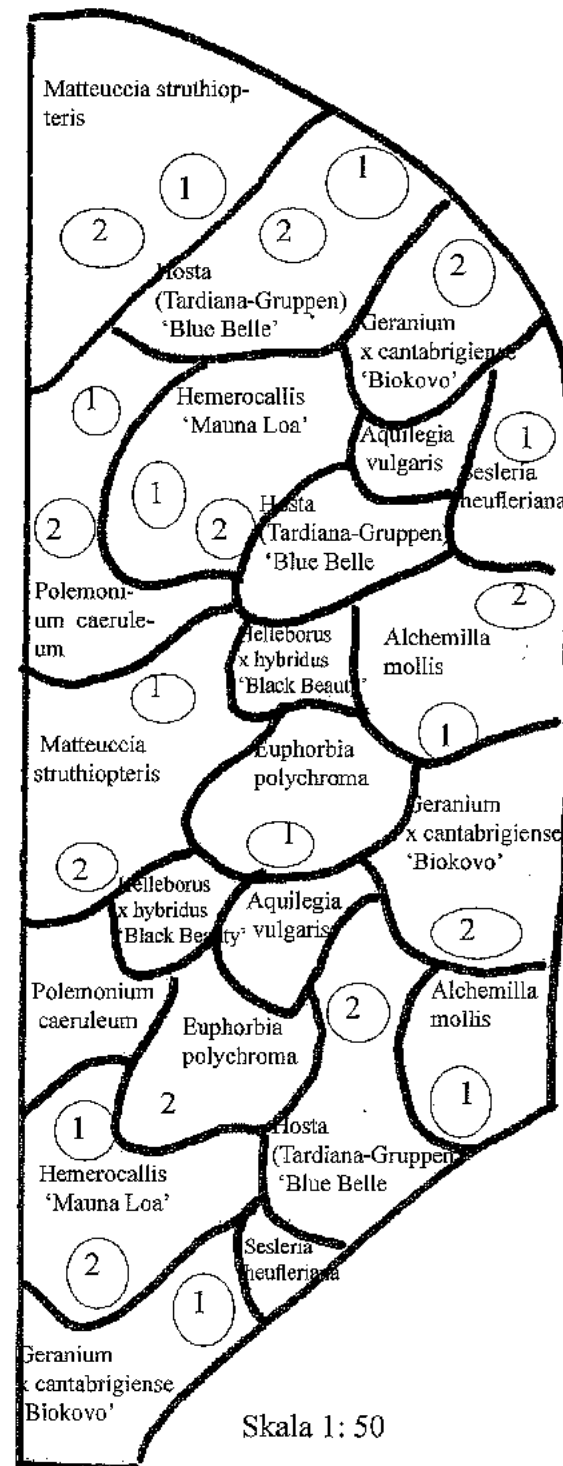

Vy växtbädd 15

Växtplaceringsplan

1 = Crocus biflorus 'Blue Pearl'   2 = Narcissus pseudonarcissus

Den här planen är ett exempel på hur en plantering kan se ut. Övriga planteringar har motsvarande driftaktiga mönstertyp.

Vy växtbädd 14

